

Models educatius familiars a Catalunya

Dv, 4/12/2009 per Andreu Ibarz Mellado

[Colloquium Salutis](#)

La Fundació Jaume Bofill acaba d'editar i posar a l'abast del públic l'estudi

[Models educatius familiars a Catalunya](#).

El seu coordinador ha estat el sociòleg i Catedràtic emèrit de la Universitat de Deusto, Dr. Javier ELZO. Investigador de llarga i reconeguda trajectòria -amb més de 150 referències entre llibres, articles i ponències en congressos-, ha estat recentment guardonat amb el premi Eusko Ikaskuntza d'Humanitats, Cultura, Arts i Ciències socials de 2009. La seva recerca i aportació s'ha centrat, especialment, en el món juvenil i en l'evolució del valors. Aquells que hem tingut ocasió de llegir alguns seus llibres o d'escoltar alguna de les seves xerrades sabem fermament que estem davant d'un estudiós amb forta projecció europea caracteritzat pel seu humanisme i llenguatge entenedor, pel seu compromís per la societat i per la seva capacitat d'integrar els coneixements.

Si bé alguns aspectes del cos més teòric de l'estudi pel que fa als valors o als models familiars ja han estat iniciats i presentats en anteriors treballs, Models educatius familiars a Catalunya suposa un important treball de camp (1060 famílies amb fills entre 6 i 12 anys i 1189 professors) que aporta un seguit d'informacions, conclusions i de concrecions en extrem valuoses. De fet, el text en llengua catalana forma part de la col·lecció [Informes breus](#) (núm. 18) i és la versió resumida d'un informe sota el mateix títol que es pot consultar a la Fundació Jaume Bofill. Aquest estudi completa una molt interessant anàlisi secundària de recerca [Família i educació a Catalunya](#) dirigida i coordinada per Rafael Torrubia i Eduardo Toval.

Models educatius familiars a Catalunya, on també han participat les investigadores de la Universitat de Deusto Maria Teresa Laespada i Ana Martínez, **s'estructura en tres capítols**: 1) Descripció de les pautes educatives de les famílies catalanes i de la competència social dels fills; 2) El funcionament familiar de la competència social i de la conducta antisocial en joves; 3) Una tipologia de famílies catalanes segons pautes educatives.

Quins objectius pretén l'estudi? Bàsicament tres: a) Observar **el nivell de competència social i de conducta antisocial** de les criatures; b) Establir la **relació que hi ha entre aquesta competència i les estratègies de socialització dels pares**; c) Presentar una possible **tipologia de models educatius familiars** en funció de les principals variables del funcionament familiar global.

Amb la finalitat de motivar una lectura directa del document transcrit quasi en la seva literalitat algunes de les aportacions o conclusions extretes del mateix informe o de l'excel·lent document lliurat durant la [roda de premsa](#), també disponible.

a) En general, les **puntuacions dels progenitors i professorat van en la mateixa direcció**. Ara bé, quan hi ha diferències, les valoracions són més positives per part dels progenitors, independentment del factor que es tracti

(p.35). **En tots els casos, el fill o la filla percep menor implicació del pare que de la mare en les activitats vinculades amb ells.** També, en general, els fills fan una valoració menor de la implicació dels pares i mares, que la que diuen aquests que tenen (p. 37).

b) **El gènere assenyalava l'existència de conductes diferents entre nens i nenes** i aquestes diferències són igualment detectades pels progenitors i el professorat. En tots els casos, llevat d'un, **les nenes mostren -a ull dels seus progenitors i el seu professorat- un comportament amb millors nivells prosocials i de competència social.** És el professorat qui mostra més intensitat en la diferència entre nois i noies, més que els pares progenitors (p.29).

c) Hi ha una **correlació molt elevada entre les diverses mesures de comportament** a l'aula. En aquets sentit, aquells alumnes amb una puntuació elevada en aquells trets individuals que afavoreixen la relació interpersonal també són els més valorats per les seves habilitats acadèmiques, els més apreciats pels seus companys i els que tenen més capacitat de relació interpersonal o una conducta més prosocial (p. 36).

d) **La família ha demostrat tenir un paper clau en la relació a la conducta antisocial i la conducta prosocial** (p.38). Les **variables més rellevants de la conducta antisocial dels nois i noies són tres:** 1) La manca de supervisió parental; 2) Les discussions entre pares-mares i fills-filles; 3) L'estil educatiu de la família (p.38). **La combinació de variables més adequada per al desenvolupament de la conducta prosocial són les famílies amb:** 1) Un alt grau de cohesió; 2) Que permeten l'expressió de sentiments i opinions; 3) Que reforcen els comportaments correctes; 4) Que exigeixen i aconseguen el compliment de normes (p.38).

e) **La incapacitat dels nois i noies per mantenir una actitud positiva vers els altres, de controlar el seu mal geni, de tolerar, cedir, i de respectar, està vinculada a una gran sensació de desbordament entre pares i mares,** la qual cosa podria explicar la utilització de càstigs incorrectes (p. 39-40).

f) **Ens hem d'allunyar de les afirmacions que segueixen emfasitzant la incorporació de la dona al món laboral o la vida de famílies monoparentals com a elements explicatius dels problemes educatius a l'interior de les famílies.** No estigmatitzar estils i organitzacions familiars diferents a les tradicionals (p.43).

g) Les possibles **tipologies familiars** -i la corresponent descripció- sobre la base dels valors dels pares i la presència o absència de normes i conflictes en el nucli familiar, són: **Família extravertida, progressista** (23,3%); **Família introvertida, tradicional, familista** (30,5%); **Família conflictiva** (15,2%); **Família harmònica, convivencial** (31,0%).

h) **El model família harmònica, convivencial, es miri com es miri, ofereix els valors més positius de tots.** El millor clima en la família, les millors relacions amb el centre escolar, la més alta valoració dels pares i mares de l'educació que estan impartint als seus fills, corroborada per l'alta valoració que fan aquests darrers de l'estil educatiu dels seus progenitors (encara que agrairien que juguessin més amb ells), uns fills i filles que mostren el major civisme de tots. Una família tradicional, però no enrocada en el passat sinó oberta al futur (p.59).

i) **No es pot dir de cap model que els pares no estiguin preocupats i interessats** per les seves criatures i per l'educació que reben. Però **no tots els grups ho estan de la mateixa manera ni exerceixen estils educatius similars.** Els accents vénen, del grau d'aquesta preocupació (i sobretot ocupació), així com de l'estil educatiu que privilegien unes o altres famílies (p. 59).

j) **Dos col·lectius diferents afronten amb un èxit notable l'educació dels**

seu fills: 1) El tipus 2, model tradicional, mirant una mica enrere, amb els valors de sempre, autoritat innata, discreció, molt centrada en la família, secularitzada. 2) El tipus 4, també centrada en la família, conservadora però més oberta al futur, la més altruista, on força mantenen la dimensió religiosa (p. 60).

k) **Dos problemes importants en dos col·lectius diferents:** 1) El col·lectiu 3 és el que més problemes presenta. Problemes que arrastren els fills juntament amb les dificultats que manifesten tenir els pares per educar els fills. Pares amb menys recursos de tot tipus, també formatius, són els que necessiten més suport extern (p.56); 2) En el col·lectiu 1 -tipus extrovertida, progressista- hi ha un manifest desistiment en l'educació dels seus fills que deleguen en l'escola, en personal auxiliar domiciliari o de suport extraescolar (se'l pot permetre) o en altres familiars. Els pares amb dedicacions fortes *ad extra* de la família reconeixen la seva importància (tenen el nivell formatiu més alt) però la descuiden) (p.50). **Els comportaments disruptius dels fills estan relacionats amb els dos extrems: les errades en l'educació per desimplicació dels pares i mares -model 1r.-, amb una permissivitat màxima i, per contra, a l'extrem oposat, l'excessiva empremta d'esquemes rígids -model 3er.- (p. 60).**

Per acabar, algunes **reflexions personals** breus.

1.- Davant de la necessària però ingent -i també una mica reiterada!- quantitat d'obres que han parlat sobre el canvi en l'estructuració familiar i/o l'emergència de nous models familiars, resultava del tot imprescindible una aportació sòlida sobre models educatius familiars.

2.- Tot i que l'estudi aglutina el seu esforç al voltant de la competència social o la conducta antisocial queda demostrada la important correlació entre les diverses competències derivades del model educatiu familiar.

3.- Estem davant d'un excel·lent document **útil per a qualsevol família i per a tots els mestres**. Però indispensable per als tutors/es de les escoles, estudiants de Magisteri, famílies implicades en Escoles de pares i, en l'àmbit eclesial, per a tots els membres de moviments familiars.

4.- **No hi ha un únic model educatiu familiar**. Els diferents factors educatius (afecte, unitat, conflictes, respecte a l'individualitat, expressió, organització, normes...) configuren "climes" educatius diferents. Els diferents tipus de càstig (corporal, sancionador, correctiu, humiliant) provoquen reaccions diferenciades. La constatació de determinats factors en l'estil educatiu (estil de reforç positiu, inconsistència de la disciplina, implicació pares en el joc i activitats...) generen i/o consoliden diversitat d'actituds.

5.- Queda clar que la permissivitat i els esquemes rígids són uns dels factors que generen més comportaments problemàtics.

6.- No s'ha de culpabilitzar la família davant de determinades actituds i comportaments dels fills. Les "influències" arriben per moltes bandes. Això no resta importància a l'exigència d'una veritable "ocupació" educativa per part dels pares i mares. Una família és veritablement educadora quan entre els progenitors hi ha una capacitat de construir una projecció més enllà dels seus interessos i d'assolir una responsabilitat educativa.

7.- A la llum del document Models educatius familiars a Catalunya, **la** promoció i/o consolidació de diversitat de suports, referents, ajuts..., per a la tasca educativa de les famílies, esdevé un objectiu d'alta prioritat.

Sincerament, un document molt recomanable!